

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ	5
1.1 Кредитна політика комерційних банків та її зміст.....	5
1.2 Сутність кредитного портфелю комерційного банку.....	15
1.3 Оцінка ефективності кредитної політики та кредитного портфелю комерційного банку.....	21
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ (НА ПРИКЛАДІ АТ «ПУМБ»).....	28
2.1 Оцінка динаміки та ефективності кредитних портфелів банків України.....	28
2.2 Аналіз структури та динаміки активів комерційного банку АТ «ПУМБ».....	32
2.3 Аналіз кредитного портфелю АТ «ПУМБ».....	39
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	50
3.1 Напрями підвищення ефективності кредитного портфелю банку.....	50
3.2 Прогнозування результатів кредитної діяльності АТ «ПУМБ» засобами математичного моделювання.....	56
3.3. Рекомендації по вдосконаленню кредитної діяльності АТ «ПУМБ»..	59
ВИСНОВКИ.....	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	65
ДОДАТКИ.....	68

ВСТУП

Актуальність теми. Кредитна діяльність банку виступає одним з важливих джерел залучення коштів у економіку країни і підтримку її раціонального функціонування. Банки за рахунок кредитної діяльності підвищують активність державного та підприємницького секторів економіки, домогосподарств. Проте сьогодні процес банківського кредитування потребує вдосконалення. Це стосується й формування кредитного портфеля, який займає чільне місце у пріоритетах діяльності комерційних банків, оскільки дозволяє більш чітко розробляти їхню стратегію і тактику, а також визначати можливості з кредитування клієнтів і розвитку ділової активності. Ефективний та якісний кредитний портфель сприяє максимізації дохідності як окремого банку, так і загального результату діяльності банківської системи України.

Правильна організація банківського кредитування, розробка ефективної та гнучкої системи управління кредитними операціями, належне забезпечення його оперативною та вірогідною обліковою інформацією є основою фінансової стабільності й ринкової стійкості банків. В умовах негативного впливу наслідків економічної кризи особливої актуальності набуває формування оптимального кредитного портфеля банку з метою підвищення ефективності його діяльності шляхом впровадження відповідної кредитної політики.

Питанням формування кредитного портфеля банку присвячено роботи таких науковців як: І.А. Аванесова, Г.П. Бортніков, Ю.В.Бугель, В.В. Вітлінський, В.Я. Вовк, В.М. Голуб, О.В. Дзюблюк, Е.Дж.Долан, С.Б. Єгоричева, В.В. Коваленко, Т.Т. Ковальчук, Л.В. Кузнєцова, О.И. Лаврушин, В.Д. Лагутін, С.В. Міщенко, С.В. Науменкова, І.Б. Охріменко, Л.О. Примостка, Г.С.Панова, Л.М. Рябініна, В.А.Челноков К.Ф. Черкашина, О.О. Чуб та інших.

Незважаючи на значну кількість праць питання аналізу динаміки на оцінки ефективності кредитного портфеля потребує подальшого дослідження

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є дослідження теоретичних, методологічних та практичних аспектів формування кредитного портфеля банку та аналіз кредитного портфеля банківської установи.

Для досягнення мети було передбачено виконання наступних завдань:

- розглянути теоретичні основи формування кредитного портфеля банку;
- оцінити динаміку та ефективність кредитних портфелів банків України;
- - проаналізувати й оцінити структуру та динаміку портфеля сукупних активів на прикладі АТ «ПУМБ»;
- обґрунтувати напрями підвищення ефективності кредитного портфеля банків України.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження виступають економічні процеси, пов'язані з організацією кредитної діяльності комерційних банків.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні основи формування кредитного портфеля банків України.

Методи дослідження. У роботі використано сукупність методів наукового пізнання, комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження: діалектичний, аналітичний, економіко-статистичні методи. Крім того, використовувались методи системного та структурного аналізу, порівняльний та інші.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові документи, що регулюють банківську систему України, нормативні акти та статистичні дані Національного банку України, наукові праці провідних вітчизняних і зарубіжних учених, періодичні видання, інтернет-ресурси, статистичні показники діяльності банків України, фінансова звітність АТ «ПУМБ» за 2015– 2019 рр.

- ширше застосовувати як статистичні, вибіркові дані, так й експертну інформацію;
- ширше використовувати запропонованої системи показників аналізу кредитоспроможності позичальника, яка б урахувала його кредитну історію та специфіку діяльності;
- доцільно замість використання систем обробки даних, які розв'язують розрізнені завдання аналізу кредитного ризику на основі жорстких алгоритмів обчислень, перейти до розроблення інтелектуальних інтегрованих систем;
- необхідно вивчити систему рейтингових оцінок, що застосовуються за кордоном, і показники, які використовуються в них, для уникнення відмінностей у методиці розрахунку показників ліквідності балансів комерційних банків під час проведення аудиту.

Розроблені заходи щодо надання кредитів доцільно втілити в технологічні карти операції з кредитування в банківських установах.

ВИСНОВКИ

Узагальнення та систематизація підходів до розуміння сутності поняття «кредитного портфеля банку» дозволили розглянути кредитний портфель банку як структурований портфель активів, що піддається оцінці, сегментації, класифікації та управлінню, характер якого документально заздалегідь визначається кредитною політикою — стратегією і тактикою банку щодо залучення коштів та спрямування їх на кредитування його клієнтів на основі принципів кредитування.

На основі аналізу динаміки кредитного портфеля банків за 2013-2019 рр. встановлено, що в останні роки роль кредитів в активах банків посилилась, у 2017 р. їх частка дещо впала спочатку до 78,03%, у 2018 році підвищилася до 82,21%, а в 2019 році знов знизилася до 69,16%. Загалом за період дослідження частка кредитів знизилась на 2,15%. Спадна тенденція виникла як результат кризових явищ в банківській системі. Аналіз також показав, що активи банків у 2019 році порівняно з 2018 роком зросли, що говорить про хорошу роботу банків у примножуванні своїх активів.

Теоретичні основи формування кредитного портфеля банку дають можливість розпізнати негативні сторони в розміщенні кредитів, розширяти чи стримувати кредитні операції, поліпшувати їх структуру, визначити найбільш прийнятну для банку стратегію у здійсненні кредитної політики, тому під час аналізу кредитного портфеля АТ «ПУМБ» за 2015–2019 рр. були виявлені як позитивні, так і негативні моменти. Але та негативна ситуація, яка спостерігається, свідчить про зниження питомої ваги кредитного портфеля в активах банку у зв'язку зі зниженням платоспроможності клієнтів та кризової ситуації в країні в цілому.

Оцінка ефективності кредитного портфеля банків дозволила встановити, що ефективним є той кредитний портфель, який має високу дохідність та низьку ризикованість. В роботі було виявлено прямий зв'язок між дохідністю від кредитної діяльності банків та їхньою ризикованістю.

Також було виявлено обернену залежність між відносними величинами дохідності та ризику, що показує наявність зв'язку між дохідністю та вже набутою ризикованістю, а не потенційною. Таким чином, запропоновано визначення ефективності кредитного портфеля на підставі відношення відносної величини дохідності до відносної величини ризику кредитних операцій. Чим вищого значення набуватиме даний показник, тим ефективнішим є кредитний портфель банку.

Ефективність кредитного портфеля банку може бути досягнуте шляхом результативного управління ним. Для цього банкам необхідно розробляти кредитну політику, яка буде спрямована на мінімізацію рівня ризику над можливою прибутковістю кредитної операції. Цьому сприятиме покращення інформаційного забезпечення у процесі оцінки кредитоспроможності позичальників за рахунок чого знизиться рівень ризиків кредитування і кредитного портфеля банків в цілому.

Ефективному та раціональному використанню кредитних ресурсів та покращенню кредитних операцій сприятимуть такі заходи:

- під час надання кредиту в ціні слід ураховувати строк позички, попит на вільні кредитні ресурси, якість застави, ставку банків-конкурентів;
- ринкова вартість застави повинна переглядатися на час оцінки розміру необхідного резерву під основну кредитну операцію;
- необхідно покращити якість кредитного портфелю і збільшити питому вагу «стандартних» кредитів;
- покращити ведення обліку кредитних операцій у межах дії Національних положень (стандартів) шляхом упровадження автоматизації обліку з широким використанням комп'ютерних мереж, що поліпшить якість виконуваних бухгалтерських операцій;
- ширше застосовувати як статистичні, вибіркові дані, так й експертну інформацію;

- ширше використовувати запропонованої системи показників аналізу кредитоспроможності позичальника, яка б урахувала його кредитну історію та специфіку діяльності;

- доцільно замість використання систем обробки даних, які розв'язують розрізнені завдання аналізу кредитного ризику на основі жорстких алгоритмів обчислень, перейти до розроблення інтелектуальних інтегрованих систем;

- необхідно вивчити систему рейтингових оцінок, що застосовуються за кордоном, і показники, які використовуються в них, для уникнення відмінностей у методиці розрахунку показників ліквідності балансів комерційних банків під час проведення аудиту.

Розроблені заходи щодо надання кредитів доцільно втілити в технологічні карти операції з кредитування в банківських установах.

Головними напрямками подальшого розвитку кредитування в Україні повинно стати використання кращих практик у сфері оцінки кредитоспроможності позичальників, законодавче врегулювання відносин між суб'єктами кредитного процесу, зокрема між колекторами та боржниками, стимулювання позичальників до підвищення свого кредитного рейтингу, підвищення рівня фінансової грамотності населення та довіри до банківської системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексєєнко М. Структура капіталу комерційного банку. *Фінанси України*. 2010. с. 129
2. Аналіз діяльності комерційного банку. За редакцією д. е. н., проф. Ф.Ф. Бутинця, д. е. н., проф. А. М. Герасимовича. Ж.: ПП «РУТА», 2011. 326 с.
3. Аналітичний огляд банківської системи України. Офіційний сайт НРА «Рюрік» URL: <http://rurik.com.ua>
4. Байрам У. Р. Проблема розробки кредитної політики банку *Схід*. 2003. №1(51) січень. С.46-50.
5. Бакун О. Проблеми та перспективи розвитку банківської системи України. *Вісник НБУ*. 2011. №1. с.126
6. Банківські операції: Підручник. За ред.. д.е.н., проф. О.В. Дзюблюка. - Тернопіль: Вид-во ТНЕУ “Економічна думка”, 2009. 696 с.
7. Банківські ризики: теорія і практика управління: монографія/ Л. О. Примостка, О. В. Лисенок, О. О. Чуб та ін. К. : КНЕУ, 2008. 456 с..
8. Башнянин Г.І., Сидоренко В.А., Люлик М.Б. Вдосконалення роботи з проблемними активами банків – запорука оздоровлення банківської системи, *Науковий вісник НЛТУ України*. 2014. Вип. 22.11
9. Бондаренко Л. Поняття кредитного портфеля комерційного банку і критерії його конкурентоспроможності. *Вісник НБУ*. 2008. №3. С. 31-33
10. Бугель Ю. Аналіз якості структури кредитного портфеля комерційних банків в ринкових умовах господарювання. *Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє: збірник наукових праць*. Тернопіль: Економічна думка, 2011. Вип. 11. С. 51–57.
11. Вовк В. Кредитування і контроль: навч. посібник. К. : Знання, 2008. 463 с.
12. Гавчук І., Марич М. Формування кредитного портфеля комерційного банку. URL: <http://intkonf.org/gavchuk-is-marich-mg-formuvannyakreditnogo-portfelya-komertsiynogo-banku>.

13. Гергель А. Напрями аналізу якості кредитного портфеля банку. *Управління розвитком*. Х. : ХНЕУ ім. Семе́на Кузне́ця, 2014. С. 92–94.
14. Говоруха С. Підходи до визначення поняття «кредитний портфель» та аналіз його характеристик. *Вісник Львівського університету*. 2012. Вип. 39. С. 125–127.
15. Голуб В. М. Управління кредитним портфелем комерційного банку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» К., 2004. 19 с.
16. Дзюблюк О. Теоретико-методологічні засади формування кредитної політики комерційних банків в умовах подолання наслідків світової фінансової кризи. *Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє*. 2011. Випуск 16. С. 57-65
17. Д'яконова І. І. Удосконалення кредитних відносин - споживче кредитування: монографія. Суми: Університетська книга, 2007. 96 с.
18. Єрмакова Ю. Визначення впливу факторів на якість кредитної політики банку. *Управління розвитком*. 2014. № 15. С. 59–61.
19. Загородній А. Словник банківських термінів. К. : Аконіт, 2004. 605 с.
20. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 7.12.2000 р. № 2121 (із змінами) **URL:** <http://zakon4.rada.gov.ua>
21. Закон України «Про Національний банк України» від 20 травня 1999 р. № 679-XIV(із змінами та доповненнями) **URL:** <http://zakon4.rada.gov.ua>;
22. Заржицький О., Левченко А. Застава як засіб забезпечення виконання зобов'язань. *Право України*. 2006. 7. с. 35–36.
23. Коваленко В.В., Болгар Т.М. Розвиток науково-методичних підходів до оцінювання проблемних кредитів банку як складової системи управління ними. *Актуальні проблеми економіки*. 2013. №10 (148). С. 185-195.
24. Костюк З. Р. Особливості формування кредитної політики банку. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2012. Вип.. 22.13. С. 198-203.

25. Кредитна діяльність банків України: проблеми та перспективи розвитку: монографія. За ред. В.В. Коваленко. Одеса: Видавництво «Атлант», 2015. 217 с.
26. Лаврушин О.І. Банківська справа: сучасна система кредитування: Навчальний посібник. 2-е вид. М.; КНОРУС, 2006.
27. Литовченко О., Глущенко І. Сутність кредитного портфеля банку, його функції та склад. **URL:** http://rusnauka.com/21_TSN_2015/Economics.
28. Любар О.О. Кредитна політика банків: види та моделі. *Вісник університету банківської справи Національного банку України*. 2010. № 3(9). С. 183-185.
29. Офіційний сайт Національного банку України. **URL:** <http://www.bank.gov.ua/>
30. Пашков А. Оцінка якості кредитного портфеля. *Фінансовий простір*. 2011. № 2(18). С. 14–21.
31. Савлук М.І. Вступ до банківської справи. К.: Лібра, 1998. 344 с.
32. Семенча І. Управління кредитним портфелем банку в сучасних економічних умовах в Україні: проблеми та шляхи подолання. *Ефективна економіка*. 2014. № 6. С. 45–49.
33. Сидоренко В. А. Кредитна політика як чинник підвищення конкурентних переваг національної економіки. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Фінансовий ринок України: глобалізація та євроінтеграція (Збірник наукових праць) / НАН України. Ін-т регіональних досліджень. Львів, 2009. Вип.2 (76). С. 45-53.*
34. Тарануха Інна. Зарубіжний досвід управління проблемними кредитами банків. Збірник наукових праць ДЕКУТ. Серія «Економіка і управління», 2012. Вип. 19
35. Энгслер П. Рыночная экономика для начинающих бизнесменов. К.; 1992. 120 с.
36. <https://www.pumb.ua/>— офіційний сайт АТ «ПУМБ»